

DOCUMENTS PER A UNA APROXIMACIÓ A LA FIGURA LLEGENDÀRIA DE LA COMTESSA DE MOLINS

DOCUMENT NÚM 1

Joan Perucho. *La comtessa Teresa de Molins* (fragments) Article aparegut al diari Avui. 05/11/1992.

«No fa gaire em queixava de la dificultat de trobar dades històriques sobre la comtessa Teresa de Molins. Ho atribuïa a la meva mala sort. Aquesta figura, en el que fa referència a la seva divulgació literària, m'havia estat encomanada pel meu amic Àlvaro Cunqueiro, poc abans de la seva mort, en l'article *Dos Amazonas* que donava a conèixer dues guerrilles cavallistes de l'època de la Guerra de la Independència i de les tres carlistes: Josefina Commefort, l'amant del *Trapense* i la comtessa Teresa de Molins, de Sant Pere Pescador, a l'Empordà, a qui atribuïen poders màgics: tenia un cavall volador, les seves llàgrimes eren perles, pactava amb el dimoni, etc. L'única notícia provenia d'un llibre de Miquel de Arresty titulat *La vida a salto de mata*, però no era una narració massa fiable, fantàstica i divagatòria. (...)

«Vaig abandonar les investigacions. Però fa uns dies, un amic, Manuel M. Bosch, em va escriure dient que tenia un llibre que parlava d'aquesta dama i que me l'enviava tot seguit. El llibre duu per títol *El Ampurdán en el siglo XIX*, amb el subtítol de *Notas históricas, guerrilleros, ladrones, contrabandistas, brujos, tipismos, tradiciones, costumbres y leyendas*. (...) L'autor és Rómulo Sans, doctor *honoris causa* de la Universitat Internacional de Londres (l'amic Bosch m'indica que no sap si cal afegir-hi sic).

«De totes maneres, les notícies que ens transmet Rómulo Sans (que no he aconseguit saber qui era) les va rebre del rector erudit de la vila, Manuel Romaní, que li ensenyà l'escassa documentació existent i la sepultura de la protagonista d'aquestes històries a l'altar de sant Andreu. Aquest mossèn havia treballat, amb extraordinària vocació, a la recerca de dades de la família Colau-Molins, i va formar una mena de "lligall Molins". Aquests treballs els continuà (havent guanyat per oposició mossèn Romani la parròquia de Pineda) el capellà que el substituí a Sant Pere Pescador, el reverend Francesc Cargol i Marès que

completà el lligall "tan pulcramente que con la sola lectura del mismo podía tenerse a la vista la mejor biografía documental de doña Teresa de Molins y Bach". Però aquest sacerdot fou assassinat l'any 1936 i, com he dit, cremada l'església i l'arxiu; en conseqüència anava a perdre's per a sempre les dades històriques que havien recollit els dos emblemats rectors.

«Això no obstant, l'autor del llibre que comentem, comptant amb el beneplàcit dels dos historiadors locals, havia fet notes i copiat dades i notícies d'aquest afer històric, i gràcies a això podem saber que la comtessa Teresa de Molins ha existit realment i participà en la Guerra del Francès i comandà una partida de bandolers, intentant després ingressar en el convent de Garriguella després d'abandonar el castell de Carmansó, temptativa inútil.

(...)

DOCUMENT NÚM 2
Prim Fullà. *La Comtessa*. Oli. 1995

DOCUMENT NÚM 3 Càndid Miró, *Ma Senyora, la Comtessa* (fragments). Inèdit.

Vuit anys justos que comptàvem
depassat el mil vuit-cents.
Fou un any d'escaramusses,
fou l'inici dels mals temps.

Puix vingueren els francesos
amb posat conqueridor,
traversaven la frontera
com qui n'és amo i senyor.

No trobaven resistència
mes tampoc salutació.
Els soldats feien la cara
del mateix emperador.

Fent camí cap a Girona
i assetjant la capital,
en pocs mesos, calculaven
arribar fins Portugal.

A Girona no els volgueren
i tancaren porticons.
Orgullosos, els gavatxos,
la voltaren de canons.

Les patrulles viatjaven
transportant les municions;
tants soldats per la contrada
van portar complicacions.

Afamats per tant de règim
i ordenances militars,
per allà on transitaven
n'espiaven els corrals.

Robar ous, conills, gallines,
tota classe de bestiar,
en les tropes veterans
eren fets dels més normals.

Vilatans de les contrades,
enemics de fer enrenou,
per vetllar les pertinences
ben aviat van dir que prou.

Els pagesos tenen pàtria
si defensen el seu sou.
Si cal declaren la guerra
a qui sigui, i així fou.

Van tancar totes les portes,
se'ls negaven provissons,
fins ratzavien les patrulles
per robar-los municions.

Cada vila gallegava
de tenir millors herois,
de fer torna en els exèrcits
i atacar-ne el seu combois.

Però el francès no permetria
una aital provocació,
¿que potser encara ignoraven
qui era en Napoleó?

Tant hi feia que es tanquessin
declarant-se independents.
Poc podien uns quants homes
si els soldats eren milers.

Ara un poble, ara l'altre,
tots s'anaren sotmeten,
només un amb ses muralles
resistia heroicament.

Un sol poble sols quedava
resistant-se a l'invasor.
Decidí aquest posar setge
a Sant Pere Pescador.

Per doblar-lo de seguida,
que en restés un llarg record,
hi enviaren l'estrangeja
i coronel Pierresfort.

Coronel:

“Trista vila de Sant Pere
que s'amaga rera els murs,
pagaran tots els teus homes
amb escreix les vides llurs.”

*Assetjaven nostra vila
amb canons i mil soldats.
La guardaven ses muralles
i tot d'homes ben armats.*

Santperencs per les troneres,
per teulades i terrats,
no donaven nostra vila
ni als avisos ni als atacs.

La Comtessa, òrfena ara,
auxiliava els malferits,
carregava els arcabussos,
exhortava els defallits.

Sempre alerta, sempre viva,
com si no veïés venir,
de Sant Pere, dia a dia,
l'imminent fatal destí.

Bateries l'envoltaven
i eren tres mesos passats,
la muralla s'esberlava,
s'enfonsaven els teulats.

Pierresfort s'impacientava

esperant la rendició,
a la fi va decidir-se
a ordenar la destrucció.

Coronel:
“Santperencs, el nostre exèrcit
va camí de Portugal.

Una vila no és obstacle
a una marxa triomfal.”

“Nostre imperi no s'atura
per un simple llogaret.
En farem, puix resistiu,
de Sant Pere, cau i net.”

*Els crits, l'arcabusseria,
el bramul fer dels canons,
l'aire pur enterbolien
com en nit de llamps i trons.*

La Comtessa, implacable,
n'organitzà el sometent,
enfilada a les muralles,
disparant a tort i a dret.

Enfilada a les muralles
tots n'estaven admirats,
el Pastor de Batipalmes
disparava al seu costat.

Descartillar, sense més armes,
Caramany sense fortí...
Per més actes d'heroisme,
la mètrica del romanç.

s'acostava ja la fi.

Ordenà llavors la fuita
per un túnel al Fluvia
d'aquells homes que quedaven
que es poguessin defensar.

Tots els altres a l'església,
correguts els forrellats,
esperant que la Comtessa
(a)conseguís sa llibertat.

Els francesos destruïren
del recinte tots els murs,
penetraren a les cases
sens trobar-hi pas ningú.

S'aturaren a l'església
reclamant parlamentar
amb aquell qui representi
l'abolida autoritat.

La Comtessa surt de dintre
amb espasa i paraments.

Comtessa:
“Jo mateixa, qui procura,
per a tots els santperencs.”

Coronel:
“On són els homes del poble
que sols una noia envien?”

* Els textos en cursiva corresponen a versos
transmesos per tradició oral i atribuïts a Narcís Espriu
i Fullà, conegut com el Gegant de Ventalló. Alguns
d'aquests versos han estat adaptats per adequar-los a
la mètrica del romanç.

*¿És que no em creuen prou noble
i temen que els traïria?”,*

Comtessa:

*“No sóc noia, que sóc dama:
sóc Comtessa en bona llei.
Al meu cint jo porto daga
que donava fou per rei.”*

La Comtessa, ben serena,
Pierresfort, bocabadat,
negocien com Sant Pere
hauria de ser lliurat.

Coronel:

“Respectaré infants i dones,
també els vells i malferits.
Però afusellaré els homes
que a mon pas s'han resistit.”

Quina no és sa gran sorpresa
tot de veure's enganyat:
dins del temple només queden
aqueells qui són perdonats.

Comtessa:

“Coronel, matar volíeu
de la vila els combatents:
doncs, mateu-me, que a Sant Pere,
no en podreu trobar cap més.”

“I penseu que en cas contrari
mai la plaça hagués cedit.
Acompliu el nostre tracte
(a)fusellant-me tot seguit.”

Rabiut pel seuridic
decideix saqueig total
i l'incendi d'edificis
fins l'església i l'hospital.

La Comtessa fa un somniure
quan una àliga reial
al seu muscle es posa enorme
sens causar-li pas cap mal.

Comtessa:

“Heu de dir-li al rei de França
que ha de fer bona memòria,
que cremant viles i pobles
ni li'n restarà cap glòria.”

Coronel:

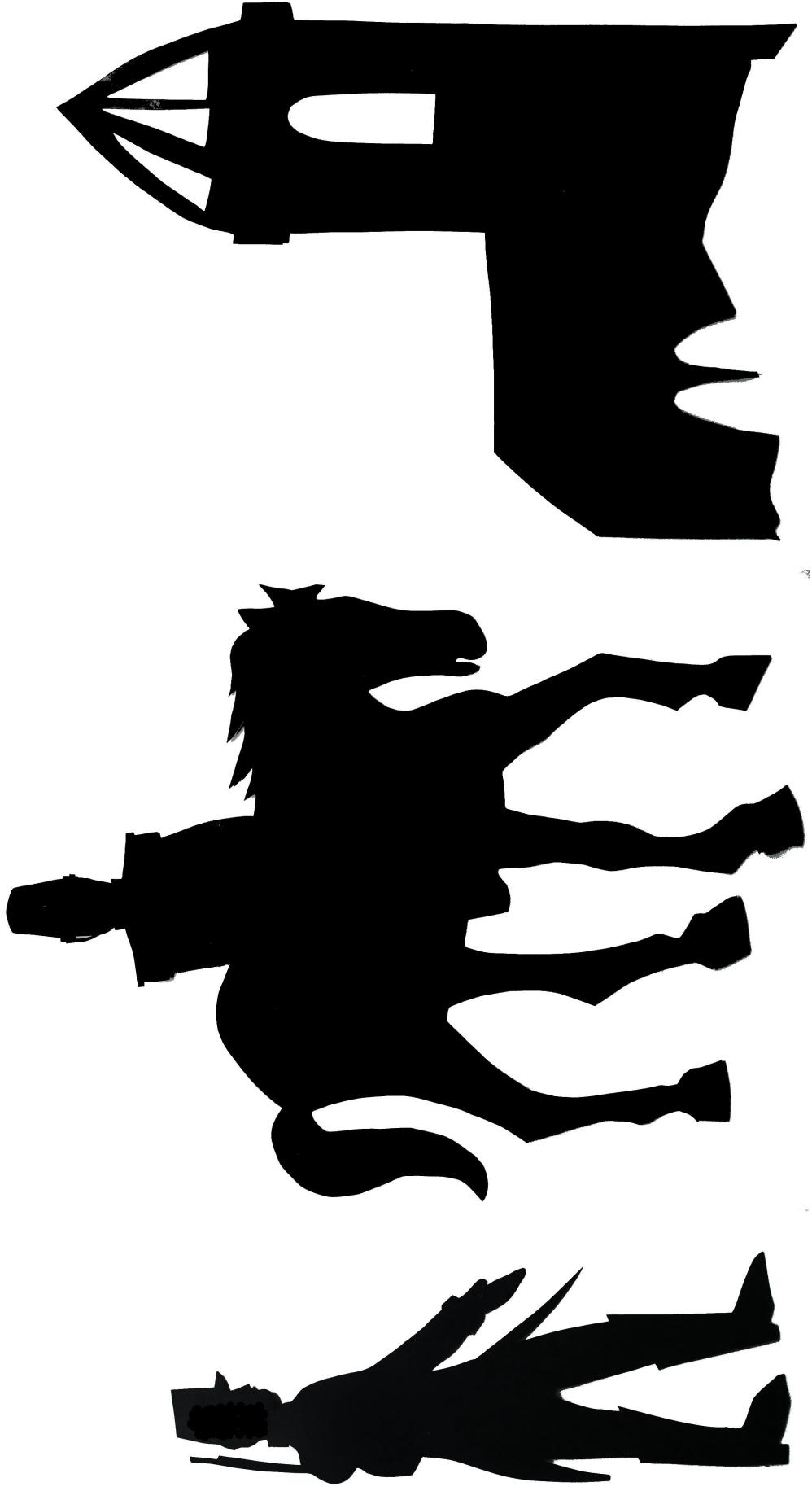
“Vos, senyora i noble dama,
vos, que m'haveu enganyat,
d'enginyosa tindreu fama,
de valenta i bon soldat.”

I bessant sa mà exquisida,
girà cua el cavaller,
un petó per tot botí
i el seu cor fet prisoner.

Camp d'Aprenentatge Empúries

DOCUMENT NÚM 4
Elena Font, Siluetes per la presentació de l'Any de la Comtessa Plàstic rígid per a un espectacle d'ombres xineses. 1995

DOCUMENT NÚM 5

Rómulo Sans. "El Ampurdán en el siglo XIX" Cervantes, 1949.

«Un año, posiblemente uno de los comprendidos desde 1820 a 1825, época de mayor explendor* de la Condesa, había acudido el día veintinueve de septiembre, fiesta de San Miguel, patrón del pueblo, a Ventalló, el señor Obispo de Gerona, para proceder a la visita pastoral y dar el sacramento de la confirmación no sólo* a los vecinos del pueblo si no que también a los de las poblaciones cercanas.

(...)

«Indudablemente el señor Obispo para llegar a Ventalló, pues no existían carreteras ni puentes, había tenido que acometer una empresa difícil; salir de Gerona para ir a la visita pastoral requería una serie de complicadas maniobras; el señor Obispo viajaba en dos o tres coches tirados por mulas, acompañado de su cortejo y familiares, escoltado por su propia guardia y la que le daban de pueblo en pueblo los somatenes y las fuerzas armadas que sostenían los poderosos señores de la época, los campesinos ricos e incluso algunos bandoleros; se dice que la misma Condesa le había concedido una escolta de sesenta ladrones, de los más escogidos de su cuadrilla, que lo acompañaron desde La Bisbal a Ventalló, que equivalió a asegurar a la sacra persona la seguridad dentro de los dominios de esta valerosa mujer. El viaje se hacía, pues, por etapas, y en cada lugar que se paraba el señor Obispo era obsequiado con todo explendor*.

«En las casas de la población en que se alojaba el señor Obispo se celebraban colosales banquetes; después del Ofici y vistos los festejos populares se sentaban a la mesa; algunos de los banquetes llegaron a ser tan abundantes y fastuosos que los comensales no se levantaban de la mesa hasta la hora de tener a ir a acostarse por haberse entrancado la comida con la cena.

«En la ocasión de que tratamos Ventalló lució con todo explendor* de su merecida fama; los festejos fueron muy grandes, incluso se iluminó todo el pueblo con reverberos, cosa que no se hacía nunca, pues por la noche los pueblos ampurdanenses no conocían otro alumbrado que la luz de la luna.

«Una tarda en la plaza, mientras se bailaba el contrapás—las sardanas eran en aquel entonces completamente desconocidas—y otros bailes de uso y costumbre comarcal hoy desaparecidos, la Condesa vio en un rincón de la plaza, medio escondido, al gigante; en sus ojos había lágrimas; la extraordinaria mujer, que de natural se dice era buena y caritativa, se dirigió al gigante y le dijo:

«“Gegant, per què plorès?” (gigante, ¿por qué lloras?)

«El gigante respondió:

«“Ma senyora la Comtessa, cap noia vol ballar amb mi; sóc jove mes sòc pobre i ma llargada els fa por.” (Mi señora la Condesa, ninguna muchacha quiere bailar contigo; soy joven pero soy pobre y mi altura les da miedo.)

«La Condesa comprendió, con su astucia de mujer, el dolor del alma del gigante y le preguntó:

«“I amb mi ballaries?” (¿Conmigo bailarías?)

«“Amb ma senyora la Comtessa aniria fins a la fi del món.” (Con mi señora la Condesa iría hasta el fin del mundo.)

«La Condesa exclamó:

«“Avui ballaran a la plaça la Comtessa i el gegant!” (¡Hoy bailarán en la plaza la Condesa y el gigante!) La Condesa cogió de la mano al gigante, salió al medio de la plaza y con la majestad que sólo sabía usar esta extraordinaria mujer, mandó a los músicos que tocasen la “Corranda reial”; la expectación fué*

* (sic)

enorme; este deseo era digno de ella, lo que pedía era un honor que solamente podía tenerlo el Rey deseado, o sea Fernando VII. La “Corranda reial” era el baile de honor de los Condes de Ampurias, en la Edad Media, que fué* tiempo después usado por los Reyes de Aragón. El famoso “Ball Plà* de Olot” es la única manifestación folklórica que se conoce actualmente de esta danza, que se baila en Olot por tradición, aunque la mayoría de los que lo han visto y hasta tomado parte en ella, ignoran que es la expresión de entusiasmo popular del medioevo cuando se iba a recibir la visita de los Condes de Besau, y posteriormente a los Reyes de Aragón.

(...)

«Los músicos vacilaron antes de tocar la danza, ¿pero quién iba a negarse ante una cosa tan extraña? ¿Los mismos barones y caballeros se habrían atrevido a impedírselo a una mujer que tenía dentro de las murallas de Ventalló a la mejor partida de bandoleros de la comarca, que a un solo movimiento de ella eran capaces de incendiar y arrasar el pueblo?

«La música tocó la célebre “Corranda reial”; la Comtessa, con la altivez de una reina, delante de todos, dio al gigante sus dos pistolas, lo que era

equivalente a nombrarlo caballero; desenvainó su espada y su puñal, y seguida del “gegan” danzó ese rarísimo baile, que unas veces tiene el sabor de una batalla, otras de expresión del orgullo de una raza poderosa, y en algunos momentos representa el apasionamiento de un pueblo sufrido, leal, valiente y generoso. Finalmente el “gegan”, que era un gran bailarín, levantó por los aires a la Comtessa que sin soltar su puñal, ni su espada, era aclamada en triunfo por todos los que lo presenciaron.

«Desde aquel momento el gigante entró al servicio de la Comtessa; no obstante nunca fué* bandolero, iba en calidad de escudero, la servía lealmente, la seguía en sus correrías, era su hombre de confianza, si alguna vez usó de sus fuerzas o se valió de alguna arma fué* únicamente en defensa de su señora; por las noches, cuando acampaban en los bosques, el gigante su tumbaba a los pies de su dueña, la protegía contra sus propios hombres, le declamaba poesías, le cantaba canciones y le contaba largas historias. La Comtessa estaba segura a su lado; el gigante era fiel y leal como un perro, fuerte y valiente como un león; era, en definitiva el ángel guardián de aquella mujer original y extraordinaria.»

DOCUMENT NÚM 6
Elenc Santperenc, Fotografia de la representació teatral de *La Comtessa de Molins*, 1995

DOCUMENT NÚM 7
Càndid Miró i Elenc Santperenc, *La Comtessa de Molins* (fragment), 1995

LLÀGRIMES A SANT MIQUEL DE FLUVIÀ

Rector, escolà, majordoma, Veu (Comtessa)

Església de Sant Miquel de Fluvia. El rector, amb ulleres de cul de banya, i l'escolà, jonenet, preparant la Missa.

Rector

Ja pots començar a tocar primeres, escolà. Ja és hora que es llevin aquests mandrosos de feligresos. (*Agafa una espelma que crema i na enenent dos magnífics avis que delimiten l'altar. Se sent el tocar de la campana.*) Avui he preparat un magnífic sermó sobre aquestes colles de bandolers que encara queden a les rodalies. Els darrers pagaments del Bisbe per fer obres a rectoria no m'han arribat. ¡Vejam si enlllestim els bandolers d'una vegada per totes! (*Torna l'escolà i es posa al seu costat.*) Sí, escolà. N'estic tip i recuit de lladres i bandits. (*Se sent l'obrir de la porta i el trépitjar les lloses d'un cavall. L'escolà, que se n'adona, obre uns ulls com taronges però no pot articular paraula. Intenta avisar el rector però agnests està molt capfixat en la seva explicació.*) Exhortaré els meus feligresos a una lluita sense quarter. Els convenceré que els bandolers són la causa de tots els seus mals, de les males collites, de les sequeres i les inundacions, de massa tramuntana i de massa poca tramuntana. Sobretot aquesta maleïda Comtessa, (*Mirant l'altar.*)

¡Perdoneu, Senyor, pel vocabularil, aquesta pell del dimoni de dona és la pitjor de totes. (*Gesticulant amb el ciri.*) ¡Cal matar-los, és una

Guerra Santa! (*Tot de cop, mirant al centre de la sala, figuraだdamant.*) ¡Vós! ¿Però com? ¿Com heu gosat? (*S'abraça a l'escolà.*) Senyor, ¡protegiu-nos! Protegeix-me, escolà. (*El col·loca davant seu.*)

Comtessa

(*Ven en off.*) Pecadora sóc, que vinc a demanar perdó per tots els meus pecats.

Rector

(*Visiblement alleixat.*) Però no us podeu quedar aquí. D'aquí uns moments vindran tots els feligresos i si us veuen... no sé... Potser hi hagi violència, i jo... sóc contrari a tota violència. (*Reprendent l'altè.*) ¿I com goseu entrar a cavall a la casa del Senyor?

Escolà

Ara descavalca, mossèn.

Rector

Sí, però un temple no és lloc per a un cavall.

Escolà

Mireu, mossèn. Se'n va tot sol, el cavall. (*Se senten les ferradures damunt les lloses, allunyant-se.*)

Rector

¿Què fa, ara?

Escolà

S'ha agenollat. I... ¡plora!

Rector

¿Plora! Ja deu ser una estratagema. Vés a tornar a tocar les campanes. Però ara toca a sometent. Fes-les tocar fins que et sagnin els dits de tant estirar les cordes.

Escolà

¿I què farà ella quan ho senti?

Rector

(*Adonant-se'n.*) ¡Verge santa! Tens raó. Oh, no, no. No te'n vagis. No em deixis sol. (*Intentant justificar-se.*) Serà millor que ens quedem tots dos per si hem de defensar l'altar i les coses sagrades. Tu que t'hi veus més, ¿veus si va armada?

Escolà

Em penso que no, mossèn. (*El rector treu pit.*) O, no sé. Sí, em penso que du el seu famós punyal (*El rector es torna a compunyir.*)

Aleshores se sent un dringar especial, que va saltant entre les lloses.

Rector

¿Què ha estat això, escolà?

Escolà

Jo, mossèn, diria que una llàgrima.

Rector

¡Una llàgrima! ¿I ha anat saltant fins aquí?

Escolà

Fins ben bé la base de l'altar. ¡Vejam! (*Tots dos baixen els dos escabons i s'ajinen.*) ¡Una perla!

Rector

¡A veure! ¡Dóna-me-la! (*L'agafà.*) ¡Diantre! ¡Quina perla! (*Se sent caure una altra perla que va rodant.*) ¿Has sentit? ¿Que ha vingut cap a aquí, aquesta també?

Escolà

Aquesta ha quedat una mica més lluny. ¿Vaig a buscar-la?

Rector

¡I tant que sí!

Escolà

¿No serà perillós?

Rector

Vés, vés. Amb dues perles com aquestes puc acabar les obres de la rectoria i omplir el rebost per a l'hivern... (*Se sent una altra perla.*) ...i fins i tot comprar una imatge nova de Sant Sebastià que serà l'enveja de les rodalies. ¿Has vist on ha anat aquesta?

L'escolà, de quatre gràfes, busca pel terra i quan troba la perla la recull amb molt de compte. Entretant se'n sent una altra.

Rector

¡Una altra! Escolà, tingues present que porto el compte. Te les reclamaré totes. (*Una altra.*) I ja són cinc. Ploreu, ploreu, Comtessa,

que Déu vegi que el vostre penediment és molt sincer. (*Una altra.*)
Potser n'hauré de donar alguna al Bisbe, que vegi la meva
generositat. Escolà, ¿les vas trobant totes? (*Una altra.*) Oh, Déu meu.
¡I que grosses que són!

Entra la majordoma, per una porta lateral, abillada de beata.

Majordoma

Mossèn, esteu oblidant de fer el segon toc de campana.

Rector

¿Eh, sí, si? Espereu, majordoma, que... ¿Eh? ¿Se'n va? (*Se senten les passes que s'allanyen.*)

Majordoma

(*Adonant-se'n.*) ¡Déu meu, senyor! ¡La Comtessa!

Rector

Munta a cavall i se'n va. (*A la majordoma.*) ¿Però no ho veieu que heu interromput la contrició d'una bona dona? (*A l'escola.*) ¿Les has trobat totes?

Escolà

En tinc sis.

Rector

Busca bé, galifardeu. Que n'he sentit set.
¿Set què?

Majordoma

Rector
No n'heu de fer res. (*Fa senyal a l'escola que no en digni res.*) ¡Aneu, aneu vos a fer el toc de campana, que jo he d'ajudar l'escola a fer una feina molt important!

Majordoma
Però mossèn, jo no tinc prou força per a la campana.

Rector
Si teniu prou força per ser tan puntual potser que ajudeu els altres a ser-ho. ¡Aneu-hi ara mateix! Mentre reseu un pare nostre, Sant Miquel us donarà forces. ¡Au! (*La majordoma torna a anar-se'n per la porta lateral, i el rector baixa les escales, cap a l'escola.*) ¿Ja les tens totes?

Escolà
No, sis només, mossèn. ¿Voleu dir que han estat set?

Rector
¡I tant que sí! Dóna-me-les. ¡A veure! Tu, segueix buscant.
Comença a sentir-se la campana i es va enfosquint l'escena. El so de la campana roman força estona.

DOCUMENT NÚM 8
Narcís Coderch. Cartell de la Quinzena de la Comtessa de
Molins. 1995.

DOCUMENT NÚM. 9
Ginesta Miró. Bloc de la Comtessa de Molins Treball de recerca
2n de batxillerat. Curs 2007-2008
<http://comtessadademolins.blogspot.com>

Comtessa de Molins

DIMECRES, 30 / GENER / 2008
Fi del treball de recerca, èfi del bloc?

Arxiu del bloc ▶ 2008(4) ▶ gener (4)

gener (4)

El del treball de recerca, èfi del bloc?

L'an de la Comtessa i els seus amants Castell de Quermançó El cartell de la Quimera de la Comtessa

► 2007(30)

Quant a mi GINETSA MIRÓ EQUERERA compleix Visualitzar el meu perfil

Aquí teniu la portada del meu treball de recerca. Ja estàdàaaaaaaaàaaaaàaaaaàaaaaàaaaaà!!!!!!

No tinc clar si això és el final definitiu d'aquest bloc. No lo sé, no ho sé, no ho sé, no ho sé, no ho sé.

Mho Pensaré. Gràcies a tots als que hi han fet comentaris. Vaig a imprimir i enquadernar el treball.

Enviat per Ginesta a 18:21. 5 comentaris Etiquetes de comentaris: Treball de recerca

DIJOITS, 24 / GENER / 2008

Fet | India | 2 Explorador... | Macromedia D... | DOCUMEINS... | Comtessad... | Internet | 14:17